

JUGOSLOVANSKI OBRATNIKI

GLASILO „JUGOSLOVANSKE OBRATNE ZVEZE“ V LJUBLJANI

List izhaja enkrat na mesec, in sicer 15. vsakega meseca, ter stane za celo leto

8 Din., za pol leta 4 Din.; posamezna številka velja Din. 0'75. — Inserati po dogovoru. —

Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Pražakova ulica števil. 3.

CENJENIM NAROČNIKOM!

Poravnajte čimprej naročnino po priloženih položnicah!

Obrtno šolstvo v Jugoslaviji.

Samoposebi je umevno, ker je naša kraljevina v prvi vrsti agrarna (poljedeljska) država, da je pri nas za pospeševanje obrta in za nujno izobrazbo obrtniškega stanu in kvalificiranega delavstva veliko premalo zanimanja in skrbi i od strani države same kakor tudi od strani obrtnikov samih. Vse gleda na veliko produkcijo poljedelstva in živinoreje in trgovski stan se je vrgel z vso slastjo in pohlepom na izvozničarsko politiko, samo ubog, zapuščen mali obrtnik gleda z žalostjo od strani, kdaj se bo tudi njega spomnila država in mu priskočila na pomoč — z didaktično in tehnično izobrazbo njegovega naraščaja, kajti drugače mora podleči v hudi, ostri konkurenci z drugimi industrijskimi državami.

Pri nas v Jugoslaviji je za strokovno-poučno (didaktično) pospeševanje obrta in za razvoj tehnične izobrazbe na obrtnem polju vse premalo preskrbljeno.

V bivši Avstriji — prejšnji naši državi smo imeli takozvane centralne zavode, katerih je bilo devet. Centralni zavodi so bile posebne specialne šole za vzgojo obrtnega stanu v širšem pomenu besede, zato so imele tudi širši delokrog in višje naloge in cilje. Da bo čitatelj spoznal pravi namen takih centralnih zavodov, je najbolje, da jih tu po vrsti naštejemo, kajti naslov sam že kaže in pove vsebino, naloge in namen takih institucij.

Centralni zavodi so bili torej v Avstriji sledeči:

1. Avstrijski muzej za umetnost in industrijo na Dunaju.

2. Zavod za učila za obrtne šole na Dunaju.

3. Umetno-obrtna šola avstrijskega muzeja za umetnost in industrijo na Dunaju.

4. Tehnološki obrtni muzej na Dunaju.

5. Grafični učni in poizkusni zavod na Dunaju.

6. Osrednji učni zavod za ženske obrte na Dunaju.

7. Zavod za žensko domačo industrijo na Dunaju.

8. Učni in poizkusni zavod za košarstvo in sorodne pleatarske tehnike na Dunaju.

9. Umetno-obrtna šola v Pragi.

Seveda čitatelje ne sme motiti dejstvo, da je bil sedež vseh teh centralnih zavodov ravno na Dunaju, razen (ene) umetno-obrtnih šol v Pragi. Avstrija je pač skrbela za Dunaj, ki ga je smatrala za centrum države — in tako je privabljal Dunaj v svojo sredo državljane iz cele države. Na račun svojih državljanov je Dunaj tudi dobro in zelo bogato in razkošno živel. Vlada je pač nesrečni centralizem, dokler ni samega sebe pokopal pod razvalinami svetovne vojne. Toda pustimo te neprijetne spomine, kajti mi Jugoslovani nismo niti enega centralnega zavoda imeli v svoji novi državi kot dedščino po stari Avstriji. Edini Čehi so bili tako srečni, da so podedovali umetno obrtno šolo v Pragi.

Poglejmo samo par tipov teh centralnih zavodov v Avstriji malo bolj natančno in si oglejmo njihov delokrog, potem bomo takoj spoznali velikansko važnost take institucije za povzdigo in razvoj obrtnega stanu in industrije v državi.

Tako je n. pr. tretji tip: Umetno-obrtna šola na Dunaju je združevala v sebi sledeče samostojne pododdelke:

I. Splošni oddelek, 3 letniki.

II. Strokovne šole za:

a) arhitekturo;

b) slikarstvo;

c) kiparstvo.

III. 1. Posebni tečaji za:

a) kovinsko plastiko;

b) lesno kiparstvo;

c) kameno kiparstvo;

d) dela v emajlu;

e) keramika;

f) tekstilna dela.

2. Znanstveni tečaj za kemijo keramike, stekla in emajla.

IV. Tečaj za mladinsko umetnost. (Izdelovanje raznih umetnih izdelkov v domači hišni industriji.)

V. Kemično tehnično preizkuševališče.

Iz navedenega pogleda se vidi, kako lep, obširen in sistematičen delokrog je imel centralni zavod »Umetno-obrtna šola« na Dunaju.

Poglejmo dalje, kakšen delokrog je imel: »Tehnološki obrtni muzej«?

»Tehnološki obrtni muzej« je imel sledeče oddelke:

I. Višjo strokovno strojno tehniko.

II. Višjo strokovno šolo za elektro tehniko.

III. Specialni tečaj za industrijo papirja.

IV. Specialni tečaj za artilerijske mojstre.

V. Specialni tečaj za opravnike pri parnih kotlih.

VI. Specialni tečaj za opravnike pri parnih strojih.

VII. Specialni tečaj za šoferje.

VIII. Tečaj za monterje elektrotehniko.

IX. Specialni tečaji z nedeljskim in sploh večernim poukom.

Iz tega kratkega programa tehnol. obrt. muzeja vidimo, kako vzvišeno naloge je imel imenovani centralni zavod za razvoj in didaktično pospeševanje obrtniškega stanu.

Grafični učni in poizkusni zavod je obsegal sledeče:

I. Sekcijo za fotografijo in reprodukcijske postopke.

II. Sekcijo za knjige in ilustracijo.

Ali vzemimo n. pr. centralni zavod za košarstvo in sorodne pletarske tehnike, vidimo, da so na tem zavodu obstojali sledeči tečaji:

- a) mojstrski tečaji,
- b) učni tečaji sploh,
- c) tečaji za izobrazbo učiteljev,
- d) tečaji za strokovno učiteljstvo obrt. nad. šol.

Tako vidimo iz teh primerov, kako važni, koristni so taki centralni zavodi za pospeševanje obrta v vsaki državi. Seveda pri nas takih centralnih zavodov (zaenkrat) sploh nimamo. Toda ustanoviti jih bo treba, ako bomo hoteli, da bo naša obrt in industrija napredovala tako, kakor je za mlado, bogato državo nujno potrebno. Toda ti centralni zavodi ne smejo biti nastanjeni samo v Belgradu, ampak morajo biti nameščeni po potrebi in krajevnih, geografskih razmerah po različnih večjih mestih kakor v Belgradu, Subotici, Zagrebu, Ljubljani, Nišu, Sarajevu, Splitu, Mostarju in tako dalje. Prilagoditi se moramo krajevnim, klimatičnim, gospodarskim, obrtnim in industrijskim zahtevam in potrebam v posameznih pokrajinah. Tako n. pr. gotovo ne bo centralni zavod za tekstilno industrijo v Ljubljani, ampak naj bo na jugu kje, n. pr. v Nišu ali Skoplju ali kje drugje.

V naši državi torej takozv. centralnih zavodov za pospeševanje umetne obrti sploh nimamo. Pač pa imamo prave državne obrtne šole, in sicer dosedaj samo tri, t. j. v Zagrebu, Ljubljani in Splitu, četrta in peta je v razvoju (postanku) v Belgradu in Sarajevu. Od obstoječih obrtnih šol v naši državi sploh pa je bila državna obrtna šola v Ljubljani dosedaj najbolj popolno organizirana obrtna šola.

V Belgradu se je sicer ustanovil industrijski obrtni muzej — a dosedaj je bil v naši državi najpomembnejši v tem oziru: »Dalmatinski deželni muzej za narodno umetnost in obrt« v Splitu.

Državna obrtna šola v Ljubljani, sedaj: Tehnična srednja šola je sledeče organizirana:

- I. višja stavbna šola (štirje letniki),
- II. višja strojna šola (štirje letniki),
- III. strojna delovodska šola,
- IV. elektrotehn. delovodska šola,
- V. stavbna rokodelska šola,
- VI. mojstrska šola za stavbno in pohištveno mizarstvo,
- VII. strokovna šola za lesno in kame-no kiparstvo,

VIII. specialni tečaji za obrtnike,

IX. javna risarska in modelirska šola, X. ženska obrtna šola za šivanje perila, izdelovanje (prikrojevanje) oblek in vezenje,

XI. strokovni tečaji (v počitnicah) za izobrazbo učiteljev na obrtnih nadaljevalnih šolah,

XII. strokovna šola za keramiko.

Tako vidimo, da imamo pravih obrtnih šol samo tri (pet) a strokovnih šol je nekaj več.

Toda o strokovnem šolstvu v naši državi bomo izpregovorili drugič. Mi že iz teh vrstic vidimo lahko, kaj in kje nam manjka na polju obrtnega šolstva.

(Dalje prihodnjič.)

Iz obrtnega kongresa v Sarajevu.

Dne 15. julija se je vršil v Sarajevu kongres obrtništva iz cele države, kakor smo že poročali na splošno v 8. številki našega lista. To pot se povrnemo še enkrat na njega.

Konstatirati moramo, da se je obravnavalo na kongresu o organizaciji obrtništva sploh, to o početni organizaciji, seveda pa v popolnoma centralističnem smislu. Naša Jugoslovanska obrtna zveza je bila sicer zastopana po dveh delegatih, ki pa sta imela le značaj informacije, kajti končno odločiti se o stvari, ki nam je še nejasna, je pač zaenkrat še nemogoča. Res je, da imamo s Srbi in Hrvati, ki so se zaenkrat abstinirali, skupne težnje, kar se je videlo tudi s par vprašanj na kongresu, vendar pa nas še marsikaj loči, oziroma so razmere pri nas drugačne kot pri njih. Dasi se iz kongresa da precej posneti o organizaciji obrtništva v Srbiji in Vojvodini, nam o Hrvatski ni mnogo znanega. Konstatirati moramo, da je kongres, na katerem se je obravnavalo šestokrat zelo razborito in bi se zamogel v marsičem skrajšati, sklenil, da se osnuje centralna organizacija za celo državo SHS, da se v Belgradu osnuje centralna pisarna ter da prične organizacija izdajati svoje lastno glasilo »Zanatlijski Pokret« kot organ zanatlija kraljevine SHS. Ta list bi dobival vsak organizirani član s tem, da plača članarino, ki bi znašala Din 2.5 mesečno. List se namerava tiskati v cirilici in latinici ter tudi v slovenščini, če bo dovolj članov.

Proračun za prihodnje leto brez lista je bil nominiran na Din 150.000. K temu bi prispevale posamezne pokrajine sledeče vsote: Srbija Din 60.000, Vojvodina dinarjev 60.000, Bosna in Hercegovina 15.000 dinarjev in Slovenija Din 15.000. Za nabavo inventarja bi se najelo posojilo 50.000

dinarjev z letnim odplačevanjem 4—5000 dinarjev. Izvolil se je tudi centralni odbor 17 članov, med katerimi sta tudi dva iz Slovenije ter 11 članski finančni odbor, med katerimi je 1 Slovenec. Upravni odbor naj bi obstojal iz 6 članov, med njimi 1 iz Slovenije, nadzorni svet pa iz 2 članov. Prihodnje leto se vrši kongres v Novem Sadu.

Kakor že rečeno in kakor se je na kongresu opetovano poudarjalo, so se bratje Hrvati za enkrat abstinirali, dočim smo Slovenci, sicer Srbom na ljubo, prevzeli začasno mesta v odboru, vendar pa bo treba o tem več jasnosti. Naš tehten pomislek je ta, da organizacija ni povsem pravilno započeta. Iz manjših organizacij nastanejo zveze, iz teh centralne zveze in tako naprej. Kakor naša država, ki se je pričela centralistično udejstvovati, nima pričakovati blagostanja, ravno tako tudi obrtna organizacija nima od tako zasnovane poti pričakovati kakih večjih uspehov.

Živimo v državi, kjer vlada toliko različnih pojmov, zakonov in organizacij, ker smo se pač tako dolgo časa popolnoma vsak zase razvijali, imamo šestokrat svoje potrebe, navade in običaje in vse to naj se namah stori v eno centralno enoto! Že na kongresu samem, kjer so bili zastopani večinoma Srbi, so se pokazale težkoče. Vzemimo list. Zastopniki Vojvodine so zahtevali, da se v interesu tamošnjih narodnosti izdaja tudi v mažarsčini in nemščini. List bi se naj torej tiskal v 5 do 6 jezikih in pa tudi najnoveše vesti bi prinašal. Dopisi bi romali iz cele države v Belgrad, kjer bi naj bil cel kup urednikov, od tam pa zopet nazaj, vsakdo naj bi plačeval za te organizacije, poleg tega pa še za svojo domačo, kar je pa jako težko izvedljivo, ker se navadno še za eno težko kaj skupaj dobi, kar je kongres tudi ugotovil. Večina kongresa je bila tudi mnenja, da naj se obrtni red, ki je veljaven za bivšo Srbijo, razširi na vso državo, brez da bi se sploh proučevalo, da li je mogoče ali boljši kak drug veljaven obrtni red. Po veliki večini smo Slovenci mnenja, da je za nas bivši avstrijski obrtni red veliko prikladnejši kot novi srbski.

Glavno pa je bistvo dosedanjih organizacij sploh. Predsednik obrtnih zadrug v Srbiji g. Đorđe Ranojević nam je v dokaj stvarnem govoru podal izčrpno poročilo o organizaciji obrtništva v Srbiji. Tam pozna: obrtne in produktivne zadruge, nabavne zadruge za orodje in material, prodajne in kreditne zadruge. Vse te zadruge so proste in neobligatne v smislu naših zadrug ter vsakemu pristopne. V Srbiji obstoji sedaj 58 gori navedenih zadrug ter je zadnji čas precej zanimanja za snovanje in delovanje teh zadrug. V Sloveniji imamo sedaj približno 40 raznih zadrug, ponajveč pro-

duktivnih, t. j. kjer se producira ali izdeluje skupno po zadružnikih. Te naše zadruge so večinoma včlanjene pri Zadružni zvezi v Ljubljani. Srbija drugačnih zadrug ne pozna. Avstrijski obrtni red pa ima predvidene tudi kolektivne, oziroma strokovne zadruge, ki naj bi imele v glavnem namen, služiti vladi kot organ, ki pomaga pri izvrševanju obrtnega zakona, torej aparat, ki naj služi v prvi vrsti vladi. Te vrste zadruge so, če se ustanove, za posameznika obligatne ali takozvane prisilne zadruge. Sicer imajo take zadruge tudi namen gojiti stanovski čut in zavest, istočasno pa vrše posel uradnega policaja nad svojimi člani. Pravilno je, da nekdo ta posel vrši, kajti red mora biti kot n. pr. pri izučbi učencev, razmerju učencev in pomočnikov in nebroj drugih vprašanj in mnenj, ki jih oblasti rabijo, četudi jih vedno ne upoštevajo. V Sloveniji je kakih 90 obrtnih zadrug, ki praktično delujejo, vse druge pa so bolj na papirju. Kjer ni zadrug, vršijo njih posle občinski uradi.

Te zadruge nudijo sicer nekaj stanovskih koristi zadrugarjem-članom, ako druga deluje, materialnih dobičkov pa posameznim članom ne nudijo, ker jih često še ovirajo pri izvrševanju njihove obrti. Da so zadruge v bivši Srbiji, ki so po istem tipu popolnoma nekaj drugega, kot pa naše prisilne (kolektivne) zadruge, to bi se moralo na kongresu v Sarajevu bolj konkretno obravnavati, še preden se je sklepalo o centralni organizaciji. Šele potem bi bilo možno misliti na kako skupno organizacijo, ki bi pa morala na vsak način sloneti na kolikor toliko avtonomističnem stališču. Vsekakor pa z veseljem pozdravljamo, da se je sploh vršil obrtni kongres v Sarajevu ter da bi bilo toliko zanimanja za skupno organizacijo. Naša naloga pa bo, da se započeta organizacija tudi izpelje, in sicer tako, kakor bo najbolje kazalo, kajti dejstvo je, da imamo obrtniki v celi državi mnogo skupnih teženj, katere bomo lahko udeleževali le z združenim in intenzivnim delom. Na kongresu v Sarajevu pa smo dobili precej vpogleda in zveze z ostalimi obrtnimi organizacijami v naši državi, kar bo mnogo koristilo k medsebojnemu spoznanju in ujedinenju.

Novo krdelce.

V naš krog je stopilo novih 100 članov, obeta pa se jih še 100. To je krdelo ljudi, ki se tudi pečajo z obrtjo, ki pa kot taki niso pripoznani. Zato morajo v boj za svoje dosedanje pravice, ker jih hoče sedanja vlada siloma zatreti. Do 400 let se preživlja rod za rod, velik del bivše Kranjske s krošnjarstvom, sicer ne baš lahko ter z

dobrim dobičkom, kakor tudi ne z veseljem, ker bi se raje lotili česa drugega bolj pridobitnega sredstva in dela, a vprašanje za obstoj ne vpraša po lagodnosti in tudi ne po všečnosti, marveč človeka pritisne z železnim »moraš« in vse drugo mora odpasti. Ti ljudje stanujejo po najbolj zapuščenih in revnih delih naše Slovenije, gospodarsko docela nerazviti, preživljajo se revno, komaj da se obdrže še na površju, sedaj pa je največja nevarnost, da utonejo od lakote in pomanjkanja v bogati in tako hvalisani Jugoslaviji. Precej smo že zapisali, a vendar še nismo povedali, kdo da je v tem krdelu in kje biva, s čem se bavi, ker sili v Obrtno zvezo. Zato ne povemo, ker se bojimo, da bi nas vi organizirani obrtniki ne sprejeli v svoj krog. Saj pravijo, da naše delo ni obrt, a vendar nas sodijo in vodijo po obrtnem zakonu, v avstrijskem zakonu delamo še gotove izjeme in še posebne patente za nas krošnjarje so izdelale avstrijske vlade. Ime krošnjarji in krošnjarstvo pa je postalo sedaj tako obsežno, da je res težko dognati, kdo da smo mi. O ribniških krošnjarjih se je že pisalo v tem listu, le ti so sedaj priznani kot potujoča obrt. Mi pa smo v toliko krošnjarji, da po mestih prodajamo galanterijsko blago, razne sladkarije, kakor tudi južno sadje. Zadnji vladni odloki nas zmerjajo kot nezmožne ljudi, ki jim je glavno pohajkovanje, zato gre vlada za tem, da nam ukine vse pravice, ki so nam do sedaj dajale prostost prodajati razno blago po hišah. Razne razloge se navaja, s katerimi se nas hoče uničiti in s tem vse naše dosedanje stoletne pravice. Trdijo, da naše delo ni higienično priporočljivo, da smo moralno nevarni, da škodujemo trgovini, da vodi to k delomrznosti. A vse to ne drži za nas in ne sme držati toliko časa, dokler se na naši zemlji razmere ne bodo v toliko spremenile, da bomo dobili kako drugo delo, ki nas bo preživljalo. Ves naš boj gre sedaj za tem, da se nam prizna v okviru naše države ista prostost in iste pravice, kot smo jih imeli v prejšnji državi.

Naše pravice obstoje v tem, da nam politična oblast izroči dovoljenje, da smemo prosto prodajati zgoraj označeno blago po vsej državi. Plačevati moramo precej visok obrtni davek, dohodnino in pridobnino. Zato se nas ne sme staviti v isto vrsto kot one cigane, ki popravljajo kotle, kar se nam je že dogodilo. Tako družbo mi odločno odklanjamo, zato iščemo v Obrtni zvezi več umevanja. Da nas upoznate vsaj vi drugi, naj povemo, kdo da smo. Občine Banjloka, Fara, Osilnica, Poljane, Stari trg in v glavnem cel kočevski sodni okraj je glede rodovitnosti zelo reven. Malo zoranega zemljišča in še to prav male parcele, ker je ljudstvo zelo gosto naseljeno. Največ zem-

ljišča pa pripada agrarnim mogotcem kot je knez Auersperg, grajščina Gietzi in veleposestnik Turn Taxis pa tudi židu Grumwald, sedaj Gorjan. Domače obrti ni nobene, ker ljudje nimajo lesa in drugega takega materiala. Večjih podjetij ni, kakih tovarov tudi ni, razen par žag. Tudi bi se kako podjetje ne izplačalo, ker smo precej oddaljeni od železnice. Osilnica je n. pr. 54 km oddaljena od Kočevja, 48 km od Delnic, od Rakeka pa še več. Imamo vodne sile na Kulpi in Čabranki. Imamo naravna bogastva, še premog se dobi. Svoj čas so bile v Čabru železolivarne, a nič ne uspeva, ker ni blizu železnice. Zato ljudje, ko obdelajo svoj košček zemlje, morajo po svetu. Najprvo obdela svoje zemljišče, potem pa gre za kruhom, ker ono, kar pridelajo, ne zadostuje od svetega Mihela do Božiča, kaj šele do druge žetve. Tako se preživljamo stoletja, a vedno težje. Popreči smo imeli pravico krošnjarstva po celi bivši državi, a sedaj pa le po Jugoslaviji in še to se nam brani, osobito pa po večjih mestih. Nasledstvene države kakor Ogrska, Avstrija, Češkoslovaška in Italija pa so nam docela zaprte. Mi pa nikakor ne smemo odnehati, zato zahtevamo, da naj nam država omogoči železniško zvezo Kočevje—Brod—Moravice ali pa naj nam pusti stare pravice. Z železnico bi se namreč otvorila razna podjetja, potem pa mi srčno radi pustimo krošnjarstvo.

To je sedaj položaj naših dolin, dvignili smo se in stopamo v vrste organiziranih obrtnikov, da v skupni armadi izvojujemo svoje staro pravo.

Iz kovaških vrst.

Vsak od gospodov tovarišev bo pri-trdil, da nam je živeti z ljudstvom težke čase ter delati po vojni pokoro radi nekaterih ošabnih ljudi na zemlji. So pa tudi taki, ki znajo razmere prav dobro izrabiti in vpregati vse revne sloje v svoje namene, kar jim seveda jako dobro nese, predvsem že radi tega, če jih več strada na korist enega. Ni moj namen, navajati tovariše, da tudi mi izkoriščamo položaj, temveč samo opomniti na to, da smo tudi mi med vpreženimi, ker se nas enako pritiska.

Imamo v spominu svojo preteklost z stanovsko napako radi medsebojnih zvez. Nekaj se je pa po razsulu vendarle spremenilo, namreč to, da tujei manj živijo na naš račun. Opaža se pa tudi, da rabimo več stikov in tesnejših zvez. Kakor raste kapital in njega vpliv, tako se mi manjšamo in ostajamo tam, kjer smo bili. Da bi ne bili tako izpostavljeni, kje naj iščemo zaščite, če ne sami v sebi! Kdo naj nam

nudi pomoč, ako sami ne iščemo tega, kar moramo dobiti. Čudno je že, da še v strokovni zadevi vse tako stoji. Kar je potreba enemu, je potreba tudi drugemu, — desetim — celemu stanu. Z začetkom je že pol narejenega. Dobrega avtorja nam je treba in že bi bili vprašani, kaj da želimo. Torej moža! Kje? v Celju? Ali greste z nami celokupno? Kar ste delali poprej, isto nadaljujte, saj bo šlo tudi brez Warrendorfa. Pozivljamo vas, da se izjavite drage volje, v koliko bi bili pripravljeni zadevo spraviti v tir ter sodelovati. Pa tudi drugi, od Drave do Soče označite svojo voljo glede sodelovanja za stanovsko organizacijo in izobrazbo! Prijave v začetku na upravo tega lista.

Začetnik.

Gozdarstvo in lesna industrija v Jugoslaviji.

Poleg Finske je Jugoslavija na gozdovih najbogatija država v Evropi. Kar se tiče posameznih pokrajin, je položaj nekako sledeči:

V Dalmaciji je gozdovje neznatno, ker obstoja večinoma iz grmičevja. Enak je položaj v Hercegovini. Na gozdovih najbogatija je Bosna. Statistično izkazuje celokupno gozdovje Jugoslavije okoli 7.500.000 hektarjev bukovih, hrastovih in iglastih gozdov. Po posameznih pokrajinah razdeljeno imajo Hrvaška in Slavonija 336.434 ha hrastovega, 1.019.842 ha bukovega ter 174.166 iglastega gozdovja; v Bosni in Hercegovini je 51 % površine gozdnate; pri nas v Sloveniji je gozdov 905.202 ha, v Dalmaciji 380.884 ha, v Srbiji pa po cenvi iz l. 1914 čez 3.000.000 ha.

V Sloveniji raste predvsem hrastovo drevje, iz katerega izdelujejo večinoma sode. Vzorna je uprava gozdov v Hrvaški, Slavoniji in Bosni, medtem ko bo treba v južni Srbiji še mnogo izpopolniti. Tozadevni zakoni glede racionalnega gospodarstva, omejitve gozdov po posestnikih, kakor tudi v zaščito mladih gozdov tudi v Srbiji imajo očitne uspehe.

Naravno je, da uspeva v na gozdovih tako bogati državi lesna industrija. Predvsem vidimo to v Bosni in Hercegovini, kjer so nastala velika podjetja, ki zaposlujejo tisoče delavstva. Radi slabih prometnih razmer je pa izvoz vezan na določene količine, kar bo pa odpadlo, kakor hitro bo dobila Bosna železniško zvezo z morjem.

Kar se tiče izvoza lesa in lesnih izdelkov je znašal isti leta 1921 skupno vrednost 209,1 mil. Din, leta 1920 pa 307,4 mil. Din. Strokovnjaki trdijo, da bi se

lahko izvozilo iz naše države letno okrog 1.700.000 kubičnih metrov lesa, kar predstavlja ogromno vrednost 900 mil. Din, nadalje pa za 150 mil. Din tanina ter za 200 mil. Din hrastovih in bukovih tračnic in drv. Industrija hrastovih železniških tračnic izkazuje velik napredek; izvoz teh je pa prepovedan, ker se rabijo za domače potrebe.

Z ozirom na lastnino merijo državni gozdovi 3.162.700 ha, ostalo pa pripada mestnim in podeželskim občinam v iznosu 1.675.000 ha, cerkvam in samostanom 497.000 ha ter zasebnikom 2.184.000 ha. Državno šumarsko podjetje »Drvar« predstavlja vrednost okrog 100 mil. Din. V Bosni sami je 38 % državnih gozdov, 42 % občinskih ter 20 % zasebnih. Celokupna realna vrednost gozdov v naši državi znaša okroglo 60 milijard Din.

Morski promet.

Znano nam je, da meji naša država precej na dolgo na morsko obalo ter da je vsled tega naš cilj, kolikor mogoče razviti prekmorsko trgovino. Danes o tem še ne moremo veliko misliti, ker smo v tem oziru pravi pritlikavci. Vsa naša trgovska mornarica šteje namreč le nekaj nad 150.000 register. ton.

Pred vojno so imele razne države, ki imajo močno razvito pomorsko plovbo, veliko število trgovske mornarice. V naslednjem podamo nekoliko statistike o teh parnikih in brutotonaži. V statistiki niso vštete jadernice. Imele so:

Velika Britanija 10.000 parnikov z 12.000.000 tonami, Nemčija 2000 z 2.800 tisoč, Severna Amerika 1000 z 1.300.000, Norveška 1400 z 900.000, Francija 900 z 850.000, Japonska 800 z 800.000, Nizozemska 450 z 650.000, Italija 450 z 620.000, Švedska 1000 z 600.000, Rusija 700 z 650 tisoč, Avstro-Ogrska 400 z 580.000. Skupaj 19.100 parnikov z 21.750.000 tonami.

Če vzamemo vse te države skupaj, ki imajo okrog 90 % celokupne svetovne trgovske tonaže, vidimo, da ima Anglija sama skoraj toliko, kakor vse ostale države skupaj. Nemčija je bila najbolj resna tekmovalka Angliji, vendar pa stoji zadnja na prvem mestu. Še boljši vpogled dobimo, če primerjamo novozgrajena brodovja. Leta 1870. je bilo sledeče razmerje: Nemčija je imela nekako 10 % angleškega brodovja, l. 1914. pa že 20 %. Da bi Nemčija Anglijo v doglednem času absolutno prehitela, je bilo sicer nemogoče, kajti od večjih ladij, ki so se zgradile l. 1914. po številu 1320, jih je odpadlo na Anglijo 650, t. j. skoro polovica po tonaži, od 2.853.000 ton jih je odpadlo na Angleško 1.584.000 ton, torej skoro $\frac{2}{3}$ celokupne tonaže. Po tonaži novo zgrajenih ladij v dobi od 1901 do 1910 odpade na: Anglijo 61,5 %, Severno Ameriko 14 %, Nemčijo 9,5 %, Francijo 3,7 %, Nizozemsko in Belgijo 2,7 %, Avstro-Ogrsko 0,6 %, na vse druge države skupaj pa 8 %.

V tem času je torej Anglija imela sama nad $\frac{3}{5}$ vseh trgovskih ladij. V l. 1913

je celo dospela do circa 70 % vseh trgovskih ladij, glede velikosti posameznih enot pa je bila pred vojno na prvem mestu Nemčija, sosebno od potopa angleškega parnika »Titanica«. Nemški veliki parnik »Imperator« z 50.000 reg. tonami in 62.000 konjskimi silami, »Vaterland« in »Bismark« celo s 56.000 reg. tonami; cela naša trgovska mornarica šteje torej približno za 3 »Imperatorje«.

Po vojni so se razmere precej predurčile, posebno pa pri gradnji trgovskih ladij. Nemčija za enkrat ne pride toliko v poštev, ker mora precej ladij, ki jih napravi v svojih ladjedelnicah, izročiti zmagovalcem kot odškodnino za med vojno potopljene ladje. Popolnoma pa se se je preokrenila Severna Amerika. L. 1918. se je na Angleškem zgradilo komaj še 24 %, l. 1919. samo še 22 % celokupne svetovne tonaže. Severna Amerika pa je zgradila l. 1917. 33 %, l. 1918 53 %, l. 1919 pa že 57 % vseh zgrajenih ladij, ali l. 1918 in 1919 skupaj preko 7.000.000 reg. ton, od l. 1914 do 1919 skoro 10.000.000 reg. ton. Potem sojeno vsekakor ni daleč čas, ko bo Severna Amerika demonirala na čelu svetovni trgovski mornarici.

Tudi glede velikosti posameznih enot in brzine bo imela Amerika kmalu prvenstvo. Najhitrejši so bili dosedanja veliki parniki, ki so prevozili veliki ocean v 120 urah. Sedaj pa gradi Amerika velikane s preko 60.000 reg. tonami in 110.000 konjskimi silami, ki bodo prevozili veliki ocean v 90 urah.

To so velikanske številke. Mi sicer res nimamo ne večjih modernih ladjedelnic, ne ladij in ne pristanišč. Za nas Siovence pride predvsem v poštev Reka ali Baroš kot trgovska luka. Ob obali našega Jadrana imamo možnost, da se razvijemo in se uvrstimo med druge narode — velikane, ki gradijo sami svoje ladje. Tu je obsežno polje za naše pridne in podjetne ljudi. Žal, da na tem polju za enkrat še vse precej spi. Dobrobit naše države je v veliki meri odvisen od veličine in viška mornarstva.

Ruska sladkorna industrija.

V poljedelskih obrtih evropskih držav ni nobena panoga tako napredovala kot sajenje sladkorne pese. V gospodarskem pogledu je dala tej sicer poljedelski obrti industrijski značaj ter dvignila produkcijo do višine, katere bi ji nihče ne prisojal. Tla se vsled globoko segajočih korenin zrahljajo in vsled obilnega gnojenja zboljšajo, kar v obili meri koristi pesi, kakor tudi drugim pridelkom, ki se sadijo na isti prostor.

Produkcija sladkorne pese je zavzela zadnje čase pred vojno tako dimenzijo, da je dosegla skoraj produkcijo trsnega sladkorja. V obratnem letu 1912/13 je bilo svetovne produkcije sladkorja 9 mil. ton pridelanega iz sladkorne pese in 9,3 mil. ton trsnega. Sladkor iz pese je dosegel tedaj 49 % celokupne svetovne produkcije. Vojna je vsled pomanjkanja umetnih gnojil in delovnih moči potisnila produkcijo sladkorne pese na polovico predvojne količine ter še celo nižje. Medtem ko se je dvignila

produkcija trsnega sladkorja na 12 mil. ton je padla produkcija istega iz sladkorne pese na $3\frac{1}{2}$ mil. ton, torej na $\frac{1}{4}$ celokupne svetovne produkcije.

V pridelavi sladkorne pese je stala pred vojno na prvem mestu Nemčija, ki jo je pridelala 2.7 mil. ton, na 2. mestu pa Rusija s 1.9 mil. tonami, ko je neposredno pred vojno nadkrilila Avstro-Ogrsko. Med vojno je produkcija močno padla. V letih 1919/20 jo je pridelala Nemčija 720.000 ton, torej komaj $\frac{1}{4}$ predvojne produkcije, Rusija pa 350.000 ton, kar znaša $\frac{1}{6}$ predvojne produkcije. Po vojni se je produkcija zopet močno dvignila, to pa predvsem le v Nemčiji, ki je pridelala l. 1921/22 1.4 mil. ton sladkorne pese, medtem ko je Rusija stala na istem mestu kot l. 1920.

V bivši Rusiji se pridelava poleg v Poljski največ sladkorne pese v krajih črne zemlje, t. j. v gubernijah Kijev, Podolska, Volinija, Černigov in Poltava. Producenti sladkorja v teh pokrajinah, združeni v sindikatu »Normirovka« so bili resni tekmeči z evropski sladkorni produkciji. Ko se je pa zadnja l. 1902 v bruseljski konvenciji združila in tako skoroda uničila ruski sladkorni eksport, je skušala ruska vlada z različnimi zakonskimi odredbami vzdržati višino prejšnje sladkorne produkcije. Vsekakor pa tudi povečana lastna uporaba in pridobitev novih odjemalcev na vzhodu ni izravnala prejšnjega trga na zapadu, ki ni bil sedaj Rusiji popolnoma zaprt. Ker se je nadprodukcija stalno večala, je bila slednja prisiljena pridružiti se l. 1907 poprejšnjim bruseljski pogodbi. L. 1912 se je ta pogodba obnovila s pogojem, da velja do l. 1918.

Neposredno pred vojno je bilo v Rusiji okoli 270 sladkornih tvornic, s sladkorno beseno posejana zemlja pa je štela nekako 700.000 desjatin. Celokupna sladkorna produkcija je znašala nekaj nad 100 mil. pudov. Točasno je od navedenih tovarn v obratu samo $\frac{1}{3}$, posejana zemlja pa znašala nekako 300.000 desjatin. Pa tudi produkcija se je znatno znižala. Naprave sladkorne industrije po izjavah očividcev za časa revolucije niso toliko trpele kot druge, ker so kmetje uvideli veliko njeno važnost. To bo v veliki meri pripomoglo k vzpostavitvi predvojnih razmer. Velike težkoče so bile tudi s pridobitvijo semen, ki ga sedaj dobivajo iz Nemčije. Strokovnjaki sodijo, da je v slučaju normalnih razmer dana možnost zopetne predvojne sladkorne produkcije v Rusiji tekom petih let.

Društvene vesti.

Shod Obrtne zveze v Mariboru. V nedeljo dne 17. septembra se je vršil zelo dobro obiskan shod naše Obrtne zveze. Shod je otvoril predsednik g. Ivan Lorber ter podal besedo g. nar. poslancu dr. Hohnjecu, ki je poročal o političnem položaju in o delu, ki ga je opravil Jugoslovanski klub v Belgradu za našega malega in zatiranega človeka. G. posl. Škoberne je govoril o ljubezni in vztrajnosti do dela, ki naj ozdravi današnjo bol, načelnik Jugoslovanske Obrtne Zveze v Ljubljani g. Ogrin pa o pomenu in delu, ki bi ga naj vršile Obrtne Zveze ter je vzpodbujal k

ustanovitvi novih Obrtnih zvez. Zborovalce je pozdravil tudi g. Novak iz Maribora, ki jih je zaeno povabil, da si ogledajo obrtno razstavo, ki se tačas vrši v Mariboru. Ogled razstave pa je bil itak v zvezi z našim shodom in torej že poprej predviden. Ko je pa omenil, da je najbolje, če se obrtniki organizirajo v nadstrankarskih Obrtnih društvih in pustijo politične organizacije, so mu zborovalci burno ugovarjali.

Govoril je tudi še g. Majce iz Ljubljane o organizaciji in g. Rebolj iz Kranja, ki je vzpodbujal k intenzivnemu delovanju in organizaciji obrtništva. Zborovanja, ki je bilo bolj iniciativno za delegate posameznih Obrtnih zvez, se je udeležilo okrog 100 članov, ki so zastopali preko 20 Obrtnih zvez iz cele Slovenije. Posebno dobro je bil zastopan št. Vid nad Ljubljano. Ob koncu zborovanja so se sprejele sledeče resolucije:

1. Vlada se poziva, da nemudoma plača honorar učiteljem obrtnih nadaljevalnih šol za lansko leto ter da preskrbi sredstva, s katerimi bo omogočen letošnji pouk na teh šolah.

2. Za Maribor in okoliš se naj ustanovi strokovne obrtne in trgovske šole.

3. Odpravi naj se neupravičeni davek na poslovni promet.

4. Vlada naj gleda na to, da se davki v celi državi čimprej izenačijo.

Po shodu, ki je trajal od pol 11. ure do 13. ure se je vršil skupni obed v gostilni pri »Zlatem konju«. Četudi v skromni družbi malih ljudi so se tu zamenjale napitnice in pozdravi tujih gostov od strani mariborskih voditeljev. Posebno se je pohvalilo predsednika g. Lorberja za nemurno delovanje in trud.

Popoldne je bil skupni ogled razstave. Vsi zborovalci so odnesli iz Maribora najlepše utise in upanja na uspehe.

Fara pri Kostelu. Pred kratkim se je vršil tu lep političen shod, na katerem je poročal g. narodni poslanec Škulj. Po shodu pa se je vršil sestanek krošnjarjev. Ustanovila se je zveza krošnjarjev pod predstvom g. Marinča. Cela zveza je sklenila pristopiti k Jugoslovanski obrtni zvezi. Dne 1. oktobra pa se je vršil impozanten shod na Brodu na Kulpi. Bilo je do 3000 moških Slovencev in Hrvatov. V krepkem govoru je poslanec g. Škulj opisal revo našega kraja, kateremu je edina rešitev železnica. Govornik je tako živo orisal naš žalostni položaj, da je ljudstvo cel čas z gromovitim odobravanjem spremljalo njegova izvajanja in po govoru dvignilo g. Škulja na ramena. Govorilo je na to še več inženirjev ter drugih domačinov in okoličanov. Navzočih je bilo tudi nekaj višjih uradnikov kot: dvorni svetnik in šef ministrstva in trgovine v Ljubljani g. dr. Marn, dekan tehniške fakultete ljubljanskega vseučilišča g. Hinterlechner, zastopnik mesta Ljubljane, zastopniki komore inženirjev, zveze industrijalcev ter več drugih odličnih oseb iz Slovenije in Hrvaške. Upamo, da naše prošnje ne bodo brezuspešne. Odposlal se je brzojavni pozdrav kralju, centralni vladi v Belgradu in ministru železnice.

Ljubljana. Dne 3. oktobra se je vršil v Rokodelskem domu občni zbor Obrtne zveze za Ljubljano ob povoljni udeležbi

članov. Občni zbor je vodil predsednik g. Majce, ki je poročal, da delovanje ni bilo tako, kot je bilo želeto, ker so bili vsi odborniki vsled prezaposlenosti drugje zadržani, in je torej društveno delovanje zastajalo. Upa, da bo v bodoče boljše. Razvila se je debata v katero so posegli gosp. Ogrin, g. kanonik Stroj, g. profesor Rožič in drugi. Za novega predsednika je bil soglasno izvoljen g. Srebot, za tajnika pa g. Gajšek. Možje v novem odboru so nam v zagotovilo, da se bodo odslej tudi ljubljanski obrtniki bolj gibalili.

Občni zbor se je vršil tudi pri Obrtni zvezi v Komendi dne 3. septembra. V zadnjem času se naša organizacija močno razvija. V kratkem ustanovimo Obrtne zveze v Slovenski Bistrici, Ptuj, v št. Lenartu pri Mariboru, Škofji Loki in Novem mestu.

Tajništvo Jugoslovanske Obrtne Zveze uraduje vsak dan od 3. do 6. ure popoldne v Ljubljani, Pražakova ulica št. 3 (poslopje Zadrugne Zveze). Istotam je tudi uredništvo in uprava našega lista »Jugoslovanski Obrtnik«.

Raznolerosli.

Tečaj za damsko prirojevanje. Urad za pospeševanje obrti v Ljubljani namerava prirediti v par tednih tečaj za damsko prirojevanje v Ljubljani v dopoldanskih in popoldanskih urah. Interesentinje mojstrice ali pomočnice naj prijavijo svojo udeležbo pisмено ali ustmeno pri Uradu za pospeševanje obrti, Dunajska cesta št. 22, in sicer najkasneje do 31. oktobra t. l.

Umetno obrtno šolstvo. Umetniška šola »Probuda« v Ljubljani. Začetek šolskega leta v zim. tečaju 1922-23. Vpisovanje za vse oddelke (slikarska in kiparska šola, grafika, tipografija, fotografija, narodna ornamentika in slikanje na fresko) se vrši 15. oktobra od 15. do 17. ure in dne 16. oktobra od 16. do 17. ure pri voditelju šole akademskemu slikarju Franju Sterletu na tehnični srednji šoli (pritličje desno). Sprejemajo se dame in gospodje. Za obisk je treba plačati določen honorar. Natančni sprejemni pogoji so razvidni na oglasu šolske deske. Obenem se opozarja cenj. občinstvo na razstavo, ki se otvori dne 15. t. m. ob 10. uri dopoldne istotam. Odprta bo nekaj dni. Vstopnina je prosta. — Šolsko vodstvo.

Ponudba. Hrvatski Radiša nudi učenec za različne obrti, in sicer: 45 bravarjev, 2 brivca, 46 kovačev, 5 limarjev, 26 mehanikov, 35 čevljarjev, 3 sedlarje, 40 stolarjev in 57 za trgovino mešane robe. Obrtniki se je na centralo »Hrv. Radiše« v Zagrebu, Gunduličeva ulica 11.

Likvidacija avstro-ogrske banke. Jugoslovanska komisija za prevzem deleža pripadajočega od avstro-ogrske banke naši državi se je pred kratkim povrnila v Belgrad ter pripeljala s sabo 14.500.000 zlatih kron. Denar sestoji iz zlatih novcev po 20 in 50 K, turških lir in zlatih perperjev. Zlato je tehtalo 5.303.600 kg.

Trgovske zveze z Nemčijo. Po poročilih zagrebške trgovske in obrtniške zbornice priobčuje revija »Internationale Geschäftsverbindungen«, ki izhaja v Berlina

(Friedrichstrasse 24) brezplačno oglase tvrdk različne stroke iz Nemčije in tudi drugih držav.

Dopis iz Tržiča. Kakor se je že poročalo, gradi tukajšnja predilnica več hiš in povečuje tudi tovarno, zato bi tukaj še enkrat javno vprašali, zakaj se oddajajo dela, katera bi lahko izvršili naši domači obrtniki, kateri so dela večji in gotovo v tako zadovoljnost izvršili, kot pa kak Nemec. Tukaj se pa prezira domače ljudi, a tujcem se oddajajo boljša dela, sedaj pa kakor se sliši, namerava podjetje še popolnoma nastaviti take ljudi za vedno. Opozarjamo na to, da se ne izvrši tak udarec našim domačim obrtnikom in jim odvzame še ta košček kruha, sicer bi bili primorani poseči po drugem brambnem sredstvu. — Davčni vijak se še vedno bolj navija in pritiska na obrtnike. Sedaj jih preganjajo že z eksekucijami in prodajo. Obrtniki so obupani, ker jim grozi v tej druginji, da jim s tem uničijo vso eksistenco in jih poženejo na cesto. Opozarja se merodajne oblasti, naj naredijo vendar enkrat konec temu udiranju srednjih obrtnikov in naj bi se drugod bolj štedilo, posebno tam, kjer je treba, kjer se žro milijoni itd.

Jugoslovanska zunanja trgovina. Izdana je statistika naše zunanje trgovine v prvi polovici leta 1922, ki izkazuje sledeče podatke v dinarjih. (Številke v oklepajih pomenijo odstotke celokupnega izvoza.) Izvozilo se je: v Italijo za 475.316.262 (29), v Avstrijo 411.793.434 (25.24), v Nemčijo 141.495.668 (8.67), v Češkoslovaško 104 milijone 367 tisoč 538 (6.40), v Francijo 84.167.629 (5.28), v Grčijo 74.067.255 (4.54), na Mažarsko 71.136.752 (4.36), v Anglijo 38.776.975 (2.38), na Reko 24 milijonov 721 tisoč 661 (1.51), v po Italiji okupirane kraje 13.541.422 (0.83), v Turčijo 8.805.422 (0.54), v Egipt 7.590.164 (0.46), v Bolgarijo 6.514.495 (0.40), v Ameriko 5.158.442 (0.32), v Tunis 4.275.334 (0.26), v Romunijo 3.591.648 (0.22), v Albanijo 3.296.334 (0.20), v Belgijo 2.569.185 (0.16), v Nizozemsko 2.530.768 (0.15), v Portugalsko 2.375.320 (0.15), v Indijo 2 milijona 226 tisoč 784 (0.14), v Sirijo 1 milijon 780 tisoč 973 (0.11), v Španijo 1 milijon 592 tisoč 320 (0.10), na Kitajsko 974 tisoč 097 (0.06), v Brasilijo 943.518 (0.06), v Argentinijo 578.875 (0.04), v Dansko 478.950 (0.03), v Poljsko 457.019 (0.03), v Tripolis 351.650 (0.02), na Malto 104.250 (0.01), v Švedsko 80.960, v Alžir 14.169, na Norveško 4.200. — Celokupna vrednost znaša 1.631.483.555 Din. Če primerjamo isto dobo leta 1921, opazimo, da se je zmanjšal naš izvoz v Avstrijo in Nemčijo, znatno povečal pa v Italijo, Švico, ČSR in Francijo.

Površina naše države. Po sedanjih mejah merijo glasom uradne statistike posamezne pokrajine naše države: Severna Srbija 49.850 km², Južna Srbija 43.555, Črna gora 9668, Bosna in Hercegovina 51.199, Dalmacija 12.727; Hrvatska in Slavonija 42.534; otok Krk in Medmurje 1169; Slovenija s Prekmurjem 16.243, Bačka 8712, Baranja 1214 in Banat 9776. Skupaj torej 238.649 km².

Kava. V zunanji trgovini Brazilije igra jako važno vlogo kava. Izvoz je znašal leta

1921: 12.369.000 vreč napram 11.525.000 leta 1920, 12.963.000 leta 1919; 7.433.000 leta 1918 in 13.268.000 leta 1913. L. 1921 se je izvozilo v sledeče države: Ameriko 6.136.808 vreč, Francijo 1.555.945 vreč, Nizozemsko 1.087.788 vreč, Italijo 754.376 vreč, Belgijo 382.157 vreč, Švedsko 323.450 vreč, Argentinijo 296.382 vreč, Nemčijo 122.520 vreč in v druge države 909.785.

Stavbarstvo v Ameriki. Podajamo statistiko ameriškega stavbarstva od l. 1913 do 1921. Povzeta je za l. 1921 iz 286 mest, 1913 iz 273 mest, 1914 in 1915 iz 284 in l. 1916 iz 285 mest.

Leto	mil. dolarjev	od tega v New Yorku
1913	981	163
1914	892	138
1915	932	173
1916	1141	221
1917	321	103
1918	497	56
1919	1594	261
1920	1607	291
1921	1866	176

Pismenost v Jugoslaviji. Po državni statistiki ima Srbija 4.157.000 prebivalcev in 1654 ljudskih šol. Ena šola pride na 2513 prebivalcev. Brati in pisati zna 25 % prebivalstva. Hrvatska s Slavonijo ima 2.591.860 prebivalcev. V hrvatskih mestih

je približno 55 % ljudi, ki znajo brati in pisati, na deželi pa le 15 %. Črna gora ima 240.000 prebivalcev in 274 šol. Ena šola pride na 748 prebivalcev. Brati in pisati jih zna 25 %. Dalmacija ima 400.000 prebivalcev in 539 šol. Ena šola pride na 748 prebivalcev, brati in pisati jih zna 25 %. Bosna in Hercegovina imata 1 milijon 50 tisoč prebivalcev in 470 šol. Pismenih je 15 %. Slovenija ima 1.050.000 prebivalcev. Ljudskih šol je v Sloveniji 753, ena šola pride na 1642 prebivalcev. Brati in pisati jih zna 90 %. Vojvodina ima 2.675.000 prebivalcev in 616 šol. Ena šola pride na 433 (?) prebivalcev. Pismenih je 65 %. Povprečno zna torej v celi državi čitati in pisati 30 % prebivalstva, 70 % pa jih je nepismenih.

Odgovorni urednik Ivan Ogrin. — Izdajatelj in založnik: Jugoslovanska obrtna zveza v Ljubljani
Tiska: Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

Strojno mizarstvo Peter Bizjak

v Spodnji Siški, Gosposvetska cesta 136

prevzema vsa v mizarstvo stroko spadajoča dela, zlasti stavbeno mizarstvo. — Cene primerne, delo solidno, postrežba točna.

Papirna trgovina Ivan Gajšek Ljubljana, Sv. Petra c. 2

priporoča

in ima vedno v zalogi *trgovske in poslovne knjige*, razne bloke in pomožne knjige za obrt in trgovino lastne založbe in izdelka, pismeni, trgovski, uradni, prepisni papir, založ. šol. zvezkov, Tabor. :: *Najboljši in najcenejši pisalni stroji „Oliver“.*

Postrežba tudi po pošti točna.

Strojno mizarstvo in koncesion. pogrebno podjetje

M. Gogala, Bled

se priporoča za izdelavo: oken, vrat, portalov, stropnic, steklenih sten, verand in pohištva in sicer od enostavne do najfinejše vrste. — Zaloga transportnih krst in prevzem pogrebnih transportov na vse strani naše države.

Uzajemna zavarovalnica v Ljubljani

je edini slovenski zavarovalni zavod, ki zavaruje proti požarnim škodam poslopja, premičnine in poljske pridelke. — Sprejema življenjska zavarovanja v vseh kombinacijah.

Čebelni vosek

suhe satine in odpadke sveč
kupi po najvišji dnevni ceni

J. Kopač, svečar v Ljubljani
Celovška cesta št. 90.

REMEC - CO

LJUBLJANA - SHS
Kersnikova ulica št. 7

Prej:
I. BAHOVEC nasledniki.

Tovarna na Duplici p. Kamniku

STOLARSTVO

Upognjeno pohištvo

Prešani furnirji za stole in mizarstvo

PARKETI

Rezani les

Interurb. telefon: pisarna: Ljubljana 266,
tovarna: Kamnik 4.

Telegrami: Ljubljana Ingenieur Remec,
Kamnik REMEC - CO.

Stroji za šivanje iz najboljših tovarn
izgotovljeno moško obleko
zalogo klobukov
in drugo manufakturno blago

Cene zmerne!

Cene zmerne!

Vedno v zalogi pri

L. REBOLJ
KRANJ št. 24.

Pri meni kupljenim strojem jamčim 10 let.

Konfekejska tovarna

FRANDE družba z o. z.

Ljubljana, Emonska cesta 8.

Brzjavke: Franke, Ljubljana. Tel. interurb. 313.

Tovarna: Dunajska cesta - Stožice 48. Tel. 532.

Moderna, po češkem načinu urejena konfekejska tovarna za izdelovanje vsakovrstne moške konfekcije in raznih uniform.

Največja tovarna te vrste v Sloveniji.
Zastopstvo prvih čeških tovarnih suknar.

Samo na debelo!

Sprejemajo se zanesljivi, trezni krojaški delavci.

Joško Videtič, Tržič

Kleparska delavnica.

Sprejemajo se vsa v to stroko spadajoča dela, stavbna in galanterijska. Pokrivanje vseh vrst streh in zvonikov. Zaloge galanterije so domačega izdelka. Izdelovanje ornamentov in okraskov. Napeljava vodovodov.

Postrežba točna, delo solidno, cene zmerne.

Najboljši

čevljarški vosek
„Terrax“

izdeluje

edina obstoječa tvornica v Jugoslaviji:

Jugoslavenska industrija kemijskih proizvoda d. d.
Karlovac (Hrvatska).

Od dobrejšega najboljši!

Vsak čevljar naj naroči za poskušnjo!

Pošilja se v poštnih zavojih.

Jadranska banka Beograd

Dionička glavica: 60.000.000 Din. Rezerva: 30.000.000 Din.

Podružnice:

Bled, Bavdat, Celje, Dubrovnik, Hercegnovi, Jelša, Jesenice, Korčula, Kotor, Kranj, **Ljubljana**, Maribor, Metković, Prevalje, Sarajevo, Split, Šibenik, Tržič, Zagreb.

Amerikanski odio. Naslov za brzjavke: **Jadranska.**

Afiliirani zavodi:

Jadranska banka: Trst, Opatija, Wien, Zadar.

Frank Sakser State Bank, Cortlandt Street 82, New-York City.

Banco Yugoslavo de Chile, Valparaíso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natalos, Porvenir.

Stavbno podjetje Ivan Ogrin

Ljubljana

Gruberjevo nabrežje 8

Prevzema vsa zidarska in
druga stavbna dela

Izvršuje razne načrte in pro-
račune

Izdaja strokovna mnenja

Primerno nizke cene
Delo solidno

Telefon št. 426

GOSPODARSKA ZVEZA

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, reg. zadr. z omejj. zav.

Stalna zaloga poljedelskih strojev: motorjev, mlatilnic, vrtljev, slamo- in
reporeznic, brzeparilnikov, plugov, bran, čistilnikov i. t. d.

Prodaja umetnih gnojil, kolonialnega in špecerijskega
blaga ter poljskih pridelkov.

Zaloga pristnega domačega in odrskega vina, žganja i. t. d.

➔ Lastna izdelovalnica in prekaevalnica klobas. ➔
Lastna zeljarna.

M. Kuštrin, Ljubljana

Tehniški, elektrotehniški in gumijevi predmeti na
drobno in na debelo. - Glavno zastopstvo polnih
gumijevih obročev tovarne Walter Martiny v Tu-
rinu. - Na razpolago je hidravlična stiskalnica za
mont. gumijastih obročev za tovarne avtomobile.

CENTRALA: Ljubljana, Rimska cesta 2

Telefon 588 — Brzjavke: Kuštrin, Ljubljana.

PODRUŽNICE: Ljubljana, Dunajska cesta 20 — Telefon 470

Maribor, Jurčičeva ulica 9 — Telefon 133

Beograd, Knez Mihajlova ulica 1.

Stavbno podjetje

Ustan.
1850

Viljem Treo

Ustan.
1850

arhitekt in mestni stavbnik

Ljubljana, Gosposvetska cesta 10

se priporoča za vsa v to stroko
spadajoča dela. — Izvršuje to-
zadevne načrte in proračune.

Obrtno kreditna zadruga v Ljubljani

r. z. z n. z.

v Ljubljani, Pražakova ulica št. 3

sprejema hranilne vloge, daje posojila na zastave, odstopa ra-
čunov, eskomptira menice itd.

Zadružna gospodarska banka

v Ljubljani

posluje začasno v prostorih Zadružne zveze

Dunajska cesta 38/I.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice,
lombardira vrednostne papirje, kupuje in
prodaja tuje valute in devize, sprejema
vloge v tekočem računu in na vložne knji-
žice ter preskrbuje vse bančne in borzne
transakcije pod najugodnejšimi pogoji. x